

У овој обимној књизи аутори су убедљиво одговорили не само на сва ова питања него и на многа друга, која су се постављала у току њихових расправљања о читавом низу сложених научних проблема, која у ранијој литератури из историје Задра и Далмације нису ни додирнута. При томе аутори су улазили и у критичку анализу и у студиозна разматрања многих детаља и појединости са дубоким познавањем и разумевањем, тако

да су постављене проблеме осветлили са свих страна и дали нова научна решења.

Сва три тома *Прошлости Задра* су богато илустрована великим бројем слика, цртежа, фотокопија ретких писама и рукописа, што још више подиже научну вредност ове едиције, која може да послужи за пример достојан угледања.

Коста Милутиновић

НА ИЗВОРУ ВУКОВА ЈЕЗИКА

Научни скуп у Шавнику одржан, у организацији Историјског института СР Црне Горе, Филозофског факултета у Никшићу и дурмиторских општина Шавник, Жабљак и Плужине

У малом и лепом Шавнику, у организацији Историјског института СР Црне Горе, Филозофског факултета у Никшићу и скупштина дурмиторских општина Шавник, Жабљак и Плужине, одржан је 7. и 8. јула, поводом двестоте годишњице Вуковог рођења, научни скуп „На извору Вукова језика“. Изложени су реферати из разних научних области којима се бавио Вук, чиме је истовремено осветљен и Вуков значај за њихов развој.

Више реферата посвећено је живом дурмиторском говору, као говору Вукових предака, који је и посредством самог Вука и његовог дела, а такође и преко снажних миграција, имао веома велики утицај на основицу књижевног језика. Утицај самих миграција, иначе, најбоље је поткрепљен подацима у реферату Милосава Тешића, који је навео велики број породица досељених из ових крајева.

Различитим савременим аспектима свога говора посвећени су и реферати Милије Станића (*О неким појавама у говорима Дробњака, Пиве и Ускока*) и у Вуковом језику, Милице Радовић-Тешић (*О романизмима у говору Пиве*) и Радоја Симића (*Уз проблем о народној основици Вукова књижевног језика прве револуционар-*

не фазе), док је Драго Ђупић, на примеру неколико фонетско-фонолошких, морфолошких и синтаксичких појава, показивао језичке утицаје говора старе Црне Горе и неких суседних племена на источно-херцеговачки тип говора у Црној Гори.

Поједини реферати третирали су и неке историјске аспекте овога говора. Тако је Митар Пешижан на основу старих имена овога краја, засведочених у старим средњовековним и турским пописима, закључио да је у овим пределима врло рано извршена потпуна славизација остатака романизованог становништва због бројне преваге српских досељеника над затеченим стариначким становништвом које су чинили сточарски катуни Влаха. Српски досељеници у другим крајевима претежно су се оријентисали ка ратарству, а у овим пределима, због њихове природе, прихватили су сточарски начин живота, а тиме и влашки социјални статус, па се тако и назив Власи ширио на њих изгубивши свој етнојезички карактер и претварајући се у социјални термин, тј. добијајући значење сточара, припадника сточарских заједница.

Гордана Јовановић је истакла значај старословенског наслеђа у нашој језичкој култури, које је утицало и на говоре овога краја, највише деловањем значајних манастира који су се овде налазили, као што су, поред недалеко лоцираног манастира Мораче, Пива, Добриловића и други. О манастирима Добриловићи и Довољи и њиховој важној и интензивној делатности говорио је и Божићар Шекуларац, док су се језичким питањима, бавили још Марко Цамај (*Вуков допринос изучавању албанонологије*) и Светозар Стијовић (*Ономастичка истраживања у Црној Гори*).

Реферати о проблемима језика показали су да се говорној ризници ових крајева стално посвећивала пажња, тако да су у великој мери истражени и говор, и речник и ономастикон (људска и географска имена).

Голуб Добрашиновић је у реферату *Вук између Биограда и Цетиња 60-тих година* истакао да се Вук одбивши министарску фотељу, изко већ у поодмаклим годинама, прихватио тешке и узвишене мисије да усклади напоре двеју кнежевина, Србије и Црне Горе, о покретању ослободилачке борбе против Турака. Два пута је, у име кнеза Михаила, ишао на Цетиње, изазивајући тиме подозрење аустријске, руске, енглеске и француске дипломатије. И његов рад на сакупљању народних песама у духу је овог задатка: Вукова последња књига, IV том народних песама (Беч, 1862), садржи песме о бојевима за слободу Србије и Црне Горе.

Новак Килибарда је у реферату *Стихови Стојана Ломовића у Вукову „Српском рјечнику“* закључио да је Светозар Матић био у заблуди кад је тврдио да је Вук сремске песме приписао хајдуку-песнику из Херцеговине. Матић је, истиче Килибарда, превидео чињеницу да је *Женидба краља Вукашина* и пре него што је срео Стојана Хајдука, који је, по свему судећи, из дурмиторскога краја. Те је стихове унео у *Српски рјечник* из 1818. године, а у друго издање (1852) унео је још десет стихова из Стојанове песме.

У реферату *Вуков допринос проучавању народног права и изградњи законодавства и правне терминологије* Ђурица Крстић је говорио о Вуковом проучавању обичајног права и терминологије и његовом учешћу у изради Српског грађанског законика.

Јован Р. Бојовић је у реферату *Забилешке Валтазара Богишића о дурмиторском крају* саопштио да сада у науци непознате податке до је Богишић, као министар правде Књажевине Црне Горе, боравио у овом крају од 8. до 15. јула 1884. године. На том путу он је водио белешке о Дробњацима (Ускоцима, Дробњацима у ужем смислу, Шаранцима и Језерима) и Пиви, које су веома значајне за историју, етнологију, право, ономастику, културу и друго. На овом путовању Богишић је посетио и манастир Пиву, о којем је такође записао значајне податке.

Милорад Васовић је говорио о Цвијићу као својеврсном следбенику Вука Караџића, који је у нашој науци исправио многе грешке и заблуде претходника, док је Перко Војиновић истакао Вуков значај у утемељењу социологије села, истичући да је сељаштво у Црној Гори пре Вука приказивано површно и са доста субјективизма.

У реферату Јована Вукмановића *Поријекло и карактеристике црногорске свечане мушке ношње* даје се историјат ове ношње, тј. истиче се да је она модификовани облик ношње коју је српска властела, по пут грчке, носила још од времена краља Милутина, као што су се краљ Милутин, цар Душан и други каснији српски владари облачили по узору на грчке владаре. Ова одећа је из Рашке пренета у Зету, а затим се, модификована, сачувала до новијих времена. У народу је нарочито овладала за време три последња владара — Његоша, Данила и Николе.

Петар Влаховић је истакао да Вук никада није посетио дурмиторски крај, али је у *Српски рјечник* (с назнаком „из Ерцеговине“) уносио податке значајне за географска, ет-

нолошка и антрополошка истраживања овдашњег становништва, док је Драгана Радојичић дала преглед Вуковог рада у Боки Которској и његове сарадње с Вуком Врчевићем и Вуком Поповићем.

Занимљиве реферате на овом скупу поднели су и Владимир Бован, Милика Павловић, Жарко Требјешанин, Теодор Срдановић, Коста Радовић, Вукашин Пешић, Марица Маловић-Ђукић, Ибрахим Тепић, Раде Петровић, Тсмислав Краљачић, Војислав Максимовић, Ново Вуковић, Томислав Жугић и Марјан Миљић.

Реферати с овог скупа, који је окупио научнике из више центара, биће објављени под насловом „На извору Вукова језика“, а то ће истовремено бити прва књига дурмиторског научног зборника, будући да се планира периодично понављање сличних скупова и објављивање њихових резултата. Предвиђа се, наиме, да се сваке две године наизменично у поменути дурмиторским општинама одржавају сли-

чни скупови, са тематиком која се неће ограничити само на хуманистичке науке, него ће се истраживати и могућности привредног развоја ове регије, изванредно богате природним лепотама.

Иако је рад скупа био веома интензиван, нашло се мало времена да се посети Петњица и да крај остатка кућног темеља и извора Вуковог деде Јоксима, на имању Крста Карацића, уз гостопримство домаћина, учесници скупа саслушају неколико гуслара. Није изостала ни посета Миљетичку — месту на којем је погинуо Смаил-ага Ченгић.

Све у свему, овај веома успели научни састанак остаће учесницима у најбољем сећању, како по одличним рефератима и богатој дискусији тако и по пријатним домаћинима, у чије име су госте бираним речима дочекали и испратили Мијушко Шибалић, председник Припремног одбора, и Момчило Радуловић, председник Скупштине општине Шавник.

Светозар Стujiовић

ЗБОРНИК ИЗВЈЕШТАЈА О ИСТРАЖИВАЊИМА БОКЕ КОТОРСКЕ

Споменик Српске академије наука и уметности СХХVII — Одељења историјских наука

Овај је трећи до сада објављени са овом тематиком у издањима Споменика САНУ, Изашао је из штампе 1986. године у Београду.

Српска академија наука и уметности своје интересовање за истраживања у Боки Которској започела је још у XIX вијеку.

Под руководством дописног члана Академије Илије Синдика, у периоду од 1951. до 1954. године, екипе историчара, историчара уметности, археолога, етнолога и архитеката радиле су на терену Боке, а плодови тога рада дјелимично су објављени у два Споменика САНУ, и то у броју СШ (1953) и CV (1956).

Жеља Одељења историјских наука САНУ да помогне овом подручју након катастрофалног земљотреса 1979. године огледа се у објављива-

вању овога издања. Велику помоћ у обнављању тешко оштећених урбаних цјелина као и споменичног фонда пружају управо радови који говоре о прошлости Боке.

Садржај овога броја обилује радовима чија окосница потиче из изучавања архивске грађе, незаобилазног извора свих истраживања.

Богумил Храбак написао је рад Пословање помораца и трговаца из Боке Которске у Албанији до 1600. године, три рада Глигора Станојевића сачињавају већински дио овога издања, а говоре о: Пераштанским исправама, Новској скели у XVIII вијеку и Грађевинама Боке Которске из 1788. године.

Мрко Јачов је приложио рад о Списима генералних провидура у